

Kvällarna

GERARD REVE

Kvällarna

EN VINTERBERÄTTELSE

Översättning Joakim Sundström

ERSATZ

Kvällarna

© Gerard Reves dödsbo 2006

By appointment with Andrew Nurnberg Associates, London

© Svensk översättning Ersatz, Stockholm 2008

Originalalets titel De avonden

Översättning från holländska Joakim Sundström

Redaktör Lena Kjellström

Korrekturläsning Anna Bengtsson & Ola Wallin

Omslag Christer Jonson

Grafisk form & sättning Ola Wallin

Tryck Livonia Print, Lettland 2008

ISBN 978-91-88858-74-0

Översättningen är gjord med stöd
från Foundation for the Production
and Translation of Dutch Literature.

www.ersatz.se

Detta är en fiktiv berättelse, alla eventuella likheter med verkliga händelser och personer är tillfälliga.

DET var fortfarande mörkt i vår stad, tidigt på morgonen, den tjuogoandra december 1946, på andra våningen i huset på Schilderskade 66, när den här berättelsens hjälte, Frits van Egters, vaknade. Han tittade på det självlysande armbandsuret, som hängde på en spik på väggen. »Kvart i sex«, mumlade han, »det är fortfarande natt.« Han gnuggade sig i ansiktet. »Vilken eländig dröm«, tänkte han. »Vad handlade den om?« Långsamt drog han sig innehållet i drömmen till minnes. Han hade drömt att vardagsrummet var fullt av besökare. »Det blir fint väder till helgen«, sa någon. I samma ögonblick kom en man i kubbhatt in i rummet. Ingen tog notis om mannen och det var ingen som hälsade på honom, men Frits såg på honom med skarp blick. Plötsligt föll besökaren ihop på golvet med en hård duns.

»Var det allt?« tänkte han. »Vad hände sedan? Ingenting, tror jag.« Han somnade om igen. Drömmen tog vid där den hade slutat. Mannen låg i en svart likkista som stod på ett lågt bord i ena hörnet av rummet, med kubbhatten nedtryckt över ansiktet. »Det där bordet känner jag inte igen«, tänkte han, »kan det vara lånat?« Han tittade ner i kistan och sa högt: »Honom får vi nog stå ut med till i morgon åtminstone.« »Det behövs inte«, sa en flintskallig man med rött ansikte och glasögon. »Ska vi slå vad om att jag kan ordna med en begravning till klockan två i eftermiddag?«

Han vaknade igen. Klockan var tjuگو över sex. »Jag är redan utvilad«, sa han för sig själv, »det är därför jag vaknar så tidigt. Jag kan sova drygt en timme till.«

Han slumrade långsamt in igen och klev för tredje gången in i vardagsrummet. Det var tomt. Han gick fram till kistan, tittade ner i den och tänkte: »Han är död och börjar ruttna.« Plötsligt var gestalten översållad med allehanda snickarverktyg som fyllde kistan ända upp till kanten: hammare, stora borrar, sågar, vattenpass, hyvlar, spikpåsar och tänger. Endast den dödes hand stack upp.

»Inte en människa är här«, tänkte han, »hela huset är tomt; vad ska jag göra? Musik, det hjälper.« Han böjde sig över kistan, mot radion, men såg i samma ögonblick hur handen, som blivit blåaktig och hade långa vita naglar, långsamt sökte sig uppåt. Han ryggade förskräckt tillbaka. »Jag får inte röra mig«, tänkte han, »för då händer det.« Långsamt drogs handen tillbaka igen.

När han vaknade kände han sig obehaglig till mods. »Tio i sju«, mumlade han, kisande mot armbandsuret. »Vilka hemska saker jag drömmer.« Han vände sig om och somnade på nytt.

Genom ett par tjocka gröna draperier gick han återigen in i vardagsrummet. Besökarna var tillbaka. Mannen med det röda ansiktet kom honom till mötes, log och sa: »Det går inte. Det blir först på måndag klockan tio. Vi ställer in kistan i studerkammaren så länge.« »Studerkammaren«, tänkte Frits, »studerkammaren? I vårt hus? Ja, han menar förstås sidorummet.« Sex personer lyfte upp kistan på sina axlar. Själv gick han före dem för att ställa upp dörren. »Det sitter en nyckel i låset«, tänkte han, »det var för väl.«

Kistan var ytterst tung och bärarna gick långsamt, i takt med varandra. Plötsligt såg han att kistans botten började ge efter, den buktade utåt. »Den kommer att brista«, tänkte han, »fruktansvärt. På utsidan är kroppen intakt, men inuti är den en tunn, gul sörja. Den kommer att mosas mot golvet.«

När de kommit halvvägs genom hallen buktade kistan så mycket utåt att det uppstod en spricka. Ut ur sprickan sökte sig samma hand som han nyss ryggat tillbaka för. Efter en stund stack hela armen ut. Fingrarna letade sig trevande mot halsen på en av bärarna. »Om jag skriker faller alltsammans«, tänkte Frits. Han såg på medan kistbotten gav efter alltmer och handen kom allt närmare bärarens hals. »Jag kan ingenting göra«, tänkte han, »jag kan ingenting göra.«

Han vaknade för fjärde gången och satte sig upp i sängen. Klockan var fem över halv åtta. Det var mycket kallt i sovrummet. Frits blev sittande i fem minuter, och när han sedan reste sig upp och tände lampan visade det sig att den nedre halvan av fönsterrutorna var täckta med isblommor. Han gick huttande till toaletten.

»Jag måste ta mig en liten promenad innan jag lägger mig på kvällarna«, tänkte han, när han stod och tvättade sig i köket, »då sover man djupare.« Tvålen gled honom ur händerna och han blev tvungen att treva efter den en god stund i det mörka skrymslet under vasken. »Det börjar bra«, mumlade han.

»Det är söndag«, tänkte han plötsligt, »det får man vara glad för.« »Jag är uppe alldeles för tidigt, dumt«, sa han högt för sig själv. »Nej«, tänkte han, »på det här viset blir inte hela dagen fördärvad; för en gångs skull sover jag inte ända till klockan elva.« Han började nynna för sig själv medan han torkade sig i ansiktet, sedan gick han tillbaka till sitt sovrum där han klädde på sig och kammade sig framför den lilla spegeln som hängde ovanför sängen bredvid dörren. »Det är fortfarande vansinnigt tidigt«, tänkte han, »jag kan inte gå in i vardagsrummet än. Skjutdörrarna står öppna.«

Han gick och satte sig vid ett litet skrivbord, plockade upp en vit marmorkanin, stor som en tändsticksask, och knackade

den försiktigt mot stolskarmen. Sedan ställde han tillbaka den på papperstraven där han tagit den. Han huttrade till, gick ut i köket igen och tog två småfranska ur brödburken. Den ena proppade han med stora tuggor in i munnen, den andra bet han fast mellan tänderna, samtidigt som han gick ut i hallen för att ta på sig överrocken.

»En härlig, uppfriskande morgonpromenad«, mumlade han. När han gick nedför trappan började grannarnas hund att skälla när han passerade deras dörr. Försiktigt drog han igen ytterdörren bakom sig och följde den frusna kanalen fram till floden som, med undantag för ett stråk i mitten, var täckt med ett mörkt istäcke. Vinden var svag. Det var fortfarande inte riktigt ljust, men gatlyktorna hade redan slocknat. På takrännorna satt rader av måsar. Han knådade ihop den sista biten småfranska till en liten boll, kastade ut den på isen, och såg ett tiotal fåglar dala ner. Den första som ville picka i sig brödet missade. Brödbiten kom i rullning, hamnade i en vak och sjönk, ögonblicket innan nästa mås hann sätta näbben i den.

En kyrkklocka slog ett slag. »En tidig dag, det blir en väl nyttjad dag«, tänkte han och tog av till höger för att sedan följa floden. »Det är kallt och tidigt och ingen är ute än, men jag är det.«

Han korsade den stora bron, rundade den södra stationen och promenerade tillbaka under viadukten. »Det är utmärkt att promenera tidigt på morgonen«, sa han för sig själv. »Man har varit ute, känner sig pigg och blir på gott humör. Det här blir ingen fördärvad och bortkastad söndag.«

När han kom in i hallen igen, visslade vattnet i köket. I vardagsrummet fann han sin mor upptagen med att göra i ordning frukostbordet. »Du är då verkligen ute i god tid«, sa han. »Far har fått ett infall«, svarade hans mor. »Han ville

kliva upp tidigt och arbeta hårt i dag.« Frits såg ingående på henne. Hennes ansikte var uttrycksöst.

Hans far kom in från köket, klädd i undertröja och byxor; hängslena släpade i golvet. Han var fortfarande blöt i ansiktet.

»Godmorgon, far«, sa Frits. Orden var som stenar som han måste pressa ur strupen och som nu föll ner på golvet framför honom. »Godmorgon, min pojke«, svarade hans far. De satte sig vid bordet.

»Jag måste vara uppmärksam«, tänkte han, »jag måste ge noga akt.« Från det ögonblick, då hans far började äta, såg han oavvänt på honom. »Han tuggar ljudlöst«, tänkte han, »men munnen öppnas och stängs hela tiden.« Han såg på sin fars hals och kände ilskan stiga inom sig. »Sju vårtor«, sa han för sig själv, »varför låter han inte ta bort dem? Varför i hela fri-dens namn har han aldrig låtit ta bort dem?«

Hans mor hällde upp te. Hon sörplade försiktigt när hon drack. Hans far förde koppen halvvägs till munnen, sedan stack han fram huvudet, spetsade läpparna och drack ljudligt. »Du har väl tittat till kaminen, gumman min?« frågade han. »Ja«, svarade Frits mor, »den brinner redan.«

Hans far klädde sig färdigt i rummet mot gården, när de avslutat frukosten, och drog sedan en djup suck innan han gick och satte sig i en fåtölj vid kaminen, med en bok i handen. Frits såg på honom när han slog sig ner. »Varför en sådan enorm suck?« tänkte han. »Varför söka efterlikna en blåsbälg?« Han tittade på huvudet med det svarta, här och var grånande, bakåtkammade håret, på munnens tjocka läppar, som log ett trött leende, och på de korta, tjocka fingrarna, som långsamt, aningen fumligt, vände sidorna i boken.

Själv satt han på divanen, nära fönstret. Han lutade sig en aning framåt, skruvade på radion och började söka mellan ka-

nalerna. »En sonat av Bach«, mumlade han, varpå han flätade ihop fingrarna i nacken, lutade sig bakåt och lyssnade. Hans far rökte ett stopp pipa och blåste långsamt ut den blå röken i tunna slingor.

»Frits«, ropade hans mor från köket, »var har du lagt vindsnycklarna?« »Jag har inte haft dem«, svarade han, när hon kom in i rummet. »Vem är det då som har haft dem, tror du?« frågade hon. »Jag har inte haft dem«, sa han. »Var det inte du som hämtade kol i går?« fortsatte hon. »I går var det faktiskt du som hämtade kol.« »Nej«, sa han, »jag har inte hämtat kol. Det kanske är du själv som har varit uppe på vinden, och sedan lagt ifrån dig nycklarna på ett bord någonstans.« Han reste sig upp och gick ut i köket. Hans mor följde efter honom. »Ligger de verkligen inte på fönsterbänken?« frågade han och lyfte upp gardinerna för att känna med handen längs hyllan.

»Du hade nycklarna«, sa hans mor. »De måste komma till rätta, annars slocknar kaminen. Du hade nycklarna i går, det var du som hämtade kol sist.«

Han såg på henne, på det nariga ansiktet, det grånande håret, fjunen på hakan och runt munnen och de livligt gestikulerande armarna. »Hjälp oss«, tänkte han, »rösten är för hög; var finns en utväg?« Hans far kom in i köket i strumplästen. Han höll boken hopvikt i handen, med pekfingeret mellan sidorna. »Vad är det nu då?« frågade han. »Lugna ner er.« »Gör dig inte till«, sa Frits mor, »gå in och sätt dig igen; vem är det som väsnas egentligen?« »Allt kiv och tjafs«, sa hans far, »vad i hela fridens namn ska det vara bra för?« Han vände sig om och försvann med böjt huvud ut i hallen.

»Gå och se efter om nyckeln sitter kvar i dörren«, sa hans mor. Frits gick uppför trappan till vinden och fann nyckeln,

som var fäst vid en ring av ståltråd tillsammans med en annan nyckel, i låset. Han öppnade dörren och tog med sig en säck antracit. När han kom ner igen kastade han de rasslande nycklarna på fönsterbänken i köket. »Nu har du förstås inte hämtat kol?« sa hans mor, som just kom in från vardagsrummet. »Jodå«, sa han, »här är en säck.« »Det var inte det som var meningen«, sa hon. »Du måste alltid hålla över kolet i kolhämtdaren uppe på vinden, annars får jag fullt med damm här nere.«

I samma stund som de kom in i vardagsrummet skruvade hans far av radiomusiken, en fuga för violin och cembalo. »Detta eviga skval«, sa han, »låt oss få lite lugn och ro en stund.« Med en halvt återhållen suck sjönk han ner i fåtöljen igen, varpå han öppnade sin bok och läste vidare. Frits tittade på klockan på spiselkransen. Den var tjugo över tio. »Morgonen går«, tänkte han. »Andra söndagar skulle jag ha legat till sängs fortfarande, så det är inte mycket tid som har gått förlorad.« Han gick till sitt sovrum, drog ut den ena boken efter den andra ur en hylla, bläddrade lite i dem och ställde tillbaka dem på sin plats igen. »Det är för kallt här«, mumlade han och gick tillbaka till vardagsrummet. Där tog han en tidning ur tidningsstället och satte sig vid fönstret. Utanför såg han människor gå förbi med snabba steg och strama, spända ansikten. Himlen var jämngrå, med en smutsig, gulaktig nyans. Sittande på divanen följde han händelserna ute på gatan. Under de två timmar han, utan att läsa, satt och höll i tidningen, passerade i olika riktningar fyra soldater, två kvinnor, båda med en barnvagn, ett ungt par, mannen med ett barn på armen, en cyklande pojke med en flicka på pakethållaren, och en skara barn anförd av två herrar. Han såg hur en granne med hot och lockrop försökte fånga sin hund, som

inte ville följa med in. »Jag sitter här och fortsätter att sitta här och gör ingenting«, tänkte han. »Halva dagen har gått.« Klockan var kvart över tolv.

Hans föräldrar tog på sig ytterkläderna. »Du hör väl om det ringer på dörren?« frågade hans mor. »Vi går ut på en promenad.« Sedan kastade hon en blick genom fönstret och fortsatte: »Det är nog bäst vi sätter fart; det ser ut att kunna bli snö. Skynda på nu, far, ut med dig. Vi ses snart. Lås dörren efter dig om du går ut.«

»Lås dörren efter dig om du går ut«, upprepade Frits några gånger för sig själv. När hans föräldrar långsamt hade gått nedför trappan, och han hört ytterdörren slå igen, skruvade han på radion. Hallåmannen angav den exakta tiden: sex minuter i halv ett. Frits plockade upp en oval, förnicklad tobaksdosa ur fickan, rullade en cigarett och började söka längs den upplysta frekvensskalan, men utan att hitta något av intresse. Han stängde av radion, gick via hallen in i sidorummet och fram till skrivbordet som var översållat med papper och uppslagna böcker. Han öppnade en tobakslåda av trä, ur vilken han lyfte över ett knippe tobak till sin egen dosa, som han sedan lät glida ner i fickan igen.

På väg tillbaka till vardagsrummet blev han stående framför den stora spegeln i hallen. Han grimaserade, drog mungiporna åt höger och åt vänster, trutade med munnen, vände ut och in på underläppen. Därefter betraktade han sitt ansikte från sidan. Han hämtade en rund liten rakspegel i köket och studerade, med hjälp av båda speglarna, sitt huvud ovanifrån, bakifrån och från sidorna. Sedan släckte han lampan i hallen och öppnade dörren till sidorummet. »I dagsljus«, sa han tyst. Efter att på nytt ha studerat sitt huvud ur alla tänkbara vinklar, kammade han sitt hår och tände lampan igen.

»Vi måste se vad som händer när lampskenet blandas med dagsljuset«, sa han för sig själv. »Det påminner lite om en kålrot«, sa han högt, »men det går att se tecken på skarpsinnighet.«

Han suckade, hängde tillbaka spegeln på fönstervredet i köket och gick in i vardagsrummet. »Vi har passerat hälften«, tänkte han, »eftermiddagen började redan för en timme sedan. Dyrbar tid, som inte går att få igen, har jag förspillt.« Han skruvade på radion, men stängde av den innan rören hunnit bli varma, därefter reste han sig upp, öppnade skjutdörrarna och klev in i rummet som vette mot gården. Han drog den långa tyllgardinen åt sidan och tryckte ansiktet mot en ruta. Pannan lämnade en fettfläck efter sig på glaset. Han lät huvudet vila mot fönsterrutan igen och tittade ner.

På den angränsande gården till höger utträttade en spetshund sina behov under en rododendron. Tre jackor hängde på vädring på en tvättlina. På gården nedanför honom satt en vit-hårig man och klöv ved på betonggången. Då och då for en vedpinne upp ett stycke i luften när mannen delade en klabbe.

Frits bet med hörntänderna i en spröjs mellan två rutor, rörde med tungan vid glaset och gick sedan ut i köket. Där plockade han upp en handfull vedträn ur en papperssäck i ett hörn, lade dem på köksbordet och öppnade ljudlöst de inåtgående fönstren. Varje gång mannen högg till med yxan kastade han sedan ut ett vedträ på gården, på olika platser: på gruset, stenpartiet eller mot staketet; varje gång med kraft, så att det hördes ordentligt när det landade. Den fjärde gången det inträffade blev mannen stående en lång stund med en gran-skande blick fäst på de vedstycken han just plockat upp från marken. Frits kastade ut ytterligare ett vedträ, till vänster om gången, stängde sedan fönstret och suckade. »De tomma timmarna«, mumlade han och vände sig om.

I samma ögonblick som han kom in i hallen hörde han sina föräldrars röster i trappan. »Har du varit och nallat i skafferi-
et?« frågade hans mor när hon kom in. »Ve och voj, jag måste kila«, fortsatte hon, varpå hon raskt hängde av sig kap-
pan på rockhängaren och rusade in på toaletten. Hans far gick långsamt, med djupa andetag, till vardagsrummet och sköt med en kort, kraftfull rörelse upp dörren. Klockan var halv två.

»Ska vi ta och äta något?« frågade hans mor. »Ska jag laga te eller kaffe?« »Det gör mig detsamma«, sa hans far. »Det är rysligt kallt ute«, fortsatte hon, »det blåser en riktig mel-
lanvägsvind.« »Östanvind, östanvind, menar du«, sa Frits, »använd inga benämningar som är obegripliga för utomstå-
ende.« »Vad vill ni ha?« frågade hon igen. »Te eller kaffe? Det finns förresten kaffe fortfarande.« »Te, jag tar en kopp te«, sa Frits. »Kaffe«, sa hans far i nästan samma ögonblick. »Jag kokar en panna kaffe«, beslutade hon, »men du dricker väl också en kopp, Frits?« »I så fall tar jag kaffe med hett vat-
ten, utan mjölk«, sa Frits. »Nej«, sa hon, »svart kaffe serverar jag inte.«

Under tiden hade hon dukat fram på bordet och stod nu och skar bröd. »Är det någon som är sugen på en inlagd ström-
ming?« frågade hon. »Inte för mig, tack«, sa Frits. »Du då, far?« frågade hon. »Åh, nej, det är nog bra för min del«, sva-
rade hans far. »De har redan legat i tre dagar på sin tallrik i köket«, sa Frits för sig själv, »och de har blivit gröna. Den skurna löken har blivit mörk i färgen.«

»Då får jag kasta bort den där fisken igen«, sa hon. »Och sedan gnäller ni för att jag aldrig köper inlagd strömming. Och sedan köper jag några stycken, och sedan blir de liggande, och till slut hamnar de i asklådan.«

»Då så, duka fram dem då«, sa Frits. De satte sig vid bordet. »Det är märkligt ändå«, sa hans far, »att de rensar fisken så dåligt nuförtiden.« »Ja«, sa hans mor, »de vet att man köper den ändå.« »Har du en ren kniv«, frågade Frits, när han hade skurit upp sin strömming och ätit upp den, »jag vill ta lite sylt.« »Hämta en själv, om du behöver en ren kniv«, svarade hon. »Två tredjedelar av dagen är över«, tänkte han, »och jag kommer att ha en äcklig smak i munnen under resten av eftermiddagen.«

Efter maten satt de kvar vid bordet en stund. »Vi tar och röker en cigarett«, sa Frits. Han hade just börjat rulla en ci-
garett, när hans far erbjöd honom en cigarr ur en tub. »Den ser god ut«, sa han och tog ut cigarren.

»Rulla en cigarett åt mig«, bad hans mor. Han rullade en tunn cigarett och räckte fram den till henne. Hon tände ciga-
retten, till en femtedel instucken i munnen, mittemellan mun-
giporna. Då och då tog hon ut den igen, fastklämd mellan tummen och pekfingeret. Hon drog korta bloss och blåste ome-
delbart ut röken igen, innan den hann fylla hela munhålan.

»Du röker oerhört klumpigt och löjeväckande«, sa Frits. »För det första måste du knipa fast cigaretten mellan de torra,
yttersta delarna av läpparna. För det andra måste du knipa fast den i mungipan, och inte ta ut den så ofta. När du gör det ska du använda pekfingeret och långfingeret.« »Jag måste låtsas som om jag säger det här på skämt«, tänkte han och anlade en munter min. »Så här«, sa han högt och försökte ta cigaretten ur hennes mun, men den klubbade fast vid hennes överläpp.

»Aj!« utbrast hon. »Aj!« »Sluta upp med det där«, sa hans far och blåste plötsligt ut ett stort rökmoln. »Hon måste ju lära sig«, sa Frits. Hans mor släckte cigaretten och lade den i skåran i kanten på askkoppen.

Medan hon dukade av bordet, gick hans far och lade sig på divanen, för att i nästa ögonblick räta sig upp och ta av sig skorna, varpå han blev sittande en stund, stirrande rakt framför sig, innan han reste sig upp och började gå mot bokhyllan. När han nästan var framme gled ena foten ut, benet for upp i luften, men han återfick balansen. »Oj!« utbrast hans mor. »Försiktigt!« »Lugna dig, det var väl ingenting«, sa Frits, »du behöver inte börja skrika på det där viset.«

Hans far drog ut en bok ur bokhyllan, gick och lade sig på divanen igen och drog den lediga handen genom håret. »Ve och voj, kaminen«, sa hans mor. Hon tittade in i elden och sa: »Det brinner bra. Tänk på det, att ni låter den stå så där. Med kitteln emellan.« Hon visade hur aluminiumkitteln måste ställas mot påfyllningsluckans övre kant, så att det uppstod en smal glipa. »Annars är allt som bortblåst inom en timme.« Hon gick ut i köket.

Frits tittade på klockan. »Allt är förlorat«, tänkte han, »allt är fördärvat. Klockan är tio över tre. Men kvällen kan fortfarande gottgöra mycket.« Hans far trevade med handen mellan divanen och väggen. »Vad letar du efter?« frågade Frits. »Ja«, svarade han, »jag letar en sak.« »Är det något som har ramlat ner på baksidan?« frågade Frits. »Tändaren«, svarade hans far. Hans mor kom in. »Har du tappat något?« frågade hon. »Ja«, svarade hans far, »ja.« »Vad har far tappat?« frågade hon Frits. »Tändaren«, svarade denne, »den har rullat ner där emellan.« »Res på dig, slöfock«, sa hon, och när hans far hade rest sig upp drog hon ut divanen från väggen. Ett hårt föremål föll ner på golvet. Frits böjde sig fram, trevade med handen, fann den lilla kopparapparaten och gav den till sin far. Denne var redan på väg att sätta sig igen. »Skjut in den först«, sa hans mor. Frits knuffade försiktigt in möbelen mot

väggen. Hans far slog sig ner, tände sin slocknade cigarr och lade sig till rätta.

Frits gick och satte sig i en fåtölj vid fönstret och tittade på änderna som vaggade över isen på kanalen. Han bläddrade i en tågtidtabell som han tagit från spiselkransen. Hans mor satt vid kaminen och stickade något av ett vitt garnnystan. »Stickorna tickar som en snabb klocka«, tänkte han. Så förflöt trekvart. Han gick och satte sig på en stol bredvid divanen, alldeles intill radion, och såg på sin far. »Han sover«, sa han för sig själv och skruvade på apparaten. Plötsligt började vattenkitteln vissla i köket. »Få slut på det där oljudet«, tänkte han, »se för Guds skull till att det slutar.« Hans mor ilade ut i köket; ett ögonblick senare upphörde visslandet. Hon kom in med te. »Ni kommer nu att få höra La favorite av Couperin«, sa hallåmannen. När musiken hade börjat, sa hans mor: »Det där är väl ingen violin, eller hur? Men något piano är det inte heller. Det är säkert en cembalo. Kan det vara en cembalo?« »Visst är det ett underbart instrument?« sa han. »Jag har glömt att skruva av gasen«, sa hon plötsligt, »kan du göra det?« Han gick ut i köket och vred av gaskranen. När han kom tillbaka, var radion avstängd. Hans far halvsatt på divanen, vilande på ena armbågen. Klockan visade tolv minuter över fyra.

Det ringde på dörren. Frits gick och öppnade. »Vem där?« ropade han högt. Det kom inget svar. »Vem är det som är där, för tusan!« skrek han. »Vem det än är så har jag lust att ge honom ett rejält kok stryk«, sa han högt. »Åh, är det du«, sa han, när en ung man med svart hår och glasögon kom upp på den sista trappavsatsen. »Hej«, sa han med ett leende, som omedelbart försvann igen. »Det kunde ha varit värre«, tänkte han. Besökaren var spensligt byggd och hade pormaskar i sitt röda, beniga ansikte.

»Ser man på, ser man på, herr van Egters«, sa han, »hur står det till?« »Tackar som frågar, herr van Egters«, svarade Frits, »och med er?« Därefter gick de in tillsammans. »Kommer Ina senare?« frågade Frits mor när de hälsat på varandra. »Saken är den, mor«, sa den unge mannen leende, »att Ina inte mår så bra. Så mitt besök syftar bara till att berätta att vi inte kommer och äter middag.« Han skakade på huvudet. »Lite flintskalligare har han redan blivit«, tänkte Frits.

»Men det var väl tråkigt«, sa hans mor, »är hon dålig?« »Ja, inte riktigt bra«, sa den unge mannen. »Väntar du, Joop, så kan jag göra i ordning lite mat som du kan ta med dig hem?« frågade hon. Hon gick ut i köket.

»Och hur går det här då?« frågade Joop. »Hur ska det gå?« tänkte Frits. »Hur ska det gå?« sa han högt. Det blev tyst en stund. »Sedan Joop flyttade hemifrån, far«, fortsatte han med lättsam ton, »kommer jag utmärkt överens med honom.« Joop log. Hans far skruvade på radion och hittade en vals. Med ena handen klappade han takten mot knäet.

Hans mor höll upp te. »Ta en kaka«, sa hon till Joop. »Vi har redan tagit för oss.« Det hade börjat skymma ute. Frits tände lampan. Det sprakade till i högtalaren. »Ben Beender sjunger På isen till orkesterackompanjemang«, sa hallåmannen. Hans far skruvade av radion.

»Hemma hos oss är det stopp i toan«, sa Joop till Frits. »Det var värst«, sa denne, »är den helt genomfrusen eller bara halvfrusen och tillproppad? Då går det kanske att göra någonting åt det«, sa han. »Vad bryr jag mig om det?« tänkte han. »Vad angår det mig?« »Ja, så är det nog«, sa Joop. »På tal om det, har du någonting som är tunt och väldigt starkt och går att böja?« Frits gick ut i hallen, rotade i skrubben och hittade till slut ytterändan till ett metspö. »Kan det här vara

något?« frågade han när han kom in i rummet igen. »Nej«, svarade Joop, »det vore synd på ett så fint metspö.« Frits gick tillbaka med spöet. »Det var ju bra det«, sa han för sig själv. »Varför tänker jag så?« tänkte han. »Vilken rätt har jag att vara så likgiltig?«

Hans mor kom in i vardagsrummet med en kastrull. »Här ska du se«, sa hon till Joop, »den här innehåller kött med sås. Äppelmos har jag hållt över i en syltburk, den ställde jag också ner i kastrullen, mellan endiverna och potatisen. Om du slår in den i en tidning och bär hem den i den här« – hon höll upp en bastväska framför honom – »så står den stadigt och blir maten inte kall.« Joop tog på sig rocken och harklade sig. »Du börjar bli ordentligt flintskallig«, sa Frits. Han studerade Joops hårfäste och vikarna som blivit en bra bit djupare i pannan. »Det säger du inte utan en viss triumf i rösten, märker jag«, sa Joop. Sedan vände han sig om och gick, med väskan i ena handen. Han bar den försiktigt, för att kastrullen inte skulle välta. »Hälsa och sköt om dig«, sa hans mor.

»Då så, det var det«, sa Frits för sig själv. »Vilken rusning, det ringer på dörren i ett.« Hans far gick fram till kaminen, fattade tag i knoppen på påfyllningsluckan och fällde ner den. »Han kommer att spilla på golvet«, sa Frits för sig själv, »och jag måste se på. Varför kan jag inte låta bli att se på?« Hans far knackade ur pipan mot öppningens kant; några förkolnade tobaksflarn föll ner mellan kaminen och luckan och hamnade på golvet. Därefter slog han igen luckan med en ljudlig smäll.

Hans mor dukade fram på bordet och bar in maten. »Det kan hända att en eller annan potatis är hård«, sa hon, när hon satte sig till bords, »men det är inte mycket jag kan göra åt det. Kan ni få bättre mat någon annanstans, så är det bara

att gå dit.« »Inte en enda av dem är hård, som det verkar«, sa Frits. »Försiktigt med såsen«, sa hon, »du behöver inte dränka maten. Nog för att jag kan dryga ut såsen, men då blir den så vattmig.« »Den här såsen är utsökt«, sa Frits, »den är verkligen fantastiskt god. Man behöver egentligen inte ta så mycket, för den är fet och fin.« »Det är ingen dum sås«, tänkte han, »den smakar faktiskt alldeles utmärkt.« »Far, hur smakar det, om jag får fråga?« frågade han med hövlig ton. »Det smakar bra, det måste jag säga«, svarade hans far.

Efter maten gick denne och satte sig vid kaminen, på den plats där hans mor suttit med sin stickning på eftermiddagen. Frits gick och tog på sig rocken och kom sedan tillbaka till vardagsrummet. »Vart ska du gå?« frågade hans mor, som var i färd med att duka av bordet. »Är det inte bättre att du stannar hemma?« »Jag känner mig rastlös«, sa Frits, »jag måste gå ut. Jag tänkte jag skulle hälsa på Jaap Elderer, eller annars Louis.« Han förvissade sig om att det fanns tobak och cigarettapper i tobaksdosan, stoppade ner den i rockfickan och gav sig av.

Ute var det ganska kallt. Det blåste en kraftig vind från sydöst. Inte en enda stjärna syntes på himlen. Vid floden tog han av till vänster och följde promenaden längs strandkanten. Han korsade en bro med tjocka stenbalustrader, fortsatte att gå längs den andra stranden, tvärade över en bred, livligt trafikerad gata och vek slutligen in på en gata längs en kanal, med packhus på båda sidorna. Vid nummer sjuttioett ringde han på en dörr med gjutjärnsgaller framför fönsterrutan. Han hade gått uppför en sju trappsteg hög yttertrappa av skiffersten. Dragklockan klämtade dovt några gånger; först därefter gav kläppen ifrån sig två klara, genomträngande toner. Han vände en halv minut, ringde på än en gång och gick sedan ned-

för trappan igen. »Utsikterna för en lyckad kväll har blivit avsevärt sämre«, sa han tyst. »Tiderna är svåra.«

Han gick tillbaka samma väg. När han nästan var hemma, gick han in i portgången till ett högt, brett hus invid floden och ringde på ringklockan. När dörren svängde upp, ropade han mot övervåningen: »Egters, javisst.« På övervåningen böjde sig en figur framåt och kikade ner. »Upprepning: Egters, Van«, ropade Frits. »Nåja, kom upp bara, det ska väl gå för sig«, ropade personen på övervåningen, »det är bättre än ingenting.« När Frits kom upp möttes han av en mycket långväxt ung man med tunt, blont, bakåtkammat hår. Han hade varken slips eller kavaj på sig, och hans slipover satt bak och fram.

»Jag kommer på grund av leda«, sa Frits. »Dagen har varit hektisk, ibland måste man få komma ut. Ursäkta mig att jag stör dig i din febrila verksamhet, dina studier, ditt forskningsarbete. Vad ägnar du dig åt just för tillfället?«

De gick in i ett rum, där det inte hängde några gardiner för fönstren. Rummet var ganska litet, fast utan att vara trångt. I ena hörnet brann en stor fotogenkamin, men luften var inte skämd. Till vänster stod ett bord vid väggen, på den andra sidan en fällbänk, och däremellan två stolar.

»Fotografi«, sa den unge mannen och plockade upp en bok från bordet. »Experiment med färgkänslig film«, läste Frits. »Förkovrar du dig i den här, Louis?« frågade han. »Ibland har jag en känsla av det«, svarade den unge mannen, samtidigt som han sköt iväg en brödmula mot väggen. »Sjas«, sa han till den svarta katten med vita fläckar, som låg i hans knä, och slog till den på huvudet. Djuret hoppade genast ner på golvet, tassade bort till fönstret och kröp in under stolen som Frits just satt sig på. »De börjar lära sig«, sa den andre. »Jag trod-

de, Louis, att katten här i huset var svart«, sa Frits. »Det finns fler än en«, sa Louis, »jodå, det finns en hel hop.« »Hur många?« »Fem, tror jag«, sa Louis. »Får de gå omkring som de vill?« frågade Frits. »Är det ingen annan som bor här?«

»Nej«, sa Louis. »När Kade är i sin ateljé, kommer hans fru hit med mat till honom och katterna. De har ett eget rum. Ateljén får de inte komma in i längre, inte sedan de kackade på en bunt av hans teckningar.« »Åh, på så vis«, sa Frits.

»När man kommer in i rummet«, fortsatte Louis, »så sitter de elegant uppradade bredvid varandra på bordet.« »Skruva ner kaminen lite grand«, sa Frits, »det glöder om den ibland.«

Medan Louis justerade brännaren, betraktade Frits isblommorna på fönstren. Iskristallerna avtecknade sig som uppvikta fågelfjädrar på rutorna.

»Ursäkta mig en stund«, sa Louis, när han hade rest sig upp och satt sig vid bordet igen, »jag måste bara bli färdig med några anteckningar, sedan står jag till ditt förfogande.«

»Ja«, sa Frits, men orden hade inte trängt igenom till honom. Hans blick följde isblommornas konturer, och då och då placerade han pekfingeret på en av figurerna, vilket resulterade i ett hål där den frusna imman smält. »Det var länge sedan«, tänkte han och vände blicken mot Louis, som satt böjd över sin bok. Han hade en stor, platt klocka med ett brett, grått armband runt handleden. Mellan läpparna vippade en blyertspenna.

»Tolv, tretton år var jag då«, tänkte Frits. »Vi var på balkongen. Vilka var det mer? Louis, Frans, Jaap, Bep och några till, jag minns inte vad de hette.« Han slöt ögonen. »Jag minns det än«, tänkte han. »Det var på fjärde våningen, och de gick fram och tillbaka på balkongkanten, Louis och Frans. Kanten var inte bredare än min hand. Och de andra bara skrattade.

Hur kunde de skratta?« Han öppnade ögonen, såg på Louis och blundade igen. »Att äga så mycket mod«, tänkte han, »vilken rikedom. Eller insåg de inte vilken fara de utsatte sig för? Kanske. Jag blev illamående och fick ont bakom ögonen; det var jag. Och ett slags kittling nere kring svanskotan. Rädd var jag, rädd har jag förblivit. Så är det.« Han suckade. »Att vara Louis, eller Frans, det tänkte jag«, sa han för sig själv. »Och se på dem, och vara missnöjd.«

»Jag letar efter ett kuvert«, hörde han Louis säga. Denne satt och bladdrade i en pärm och hittade något bland pappren som fångade hans uppmärksamhet, för han läste det noggrant.

»Ja«, tänkte Frits. »Och den där blomkrukan. När vi kasta- de den mot någon från fjärde våningen och i sista ögonblicket skrek: Se upp! Så att de i sista stund kunde hoppa åt sidan. Och aldrig skedde det någon olycka. Hur var det möjligt? Jag kan inte förklara det.« Han lyssnade på tystnaden, i vilken han hörde klockan ticka. »Eller på gångvägen«, sa han för sig själv. »Vi var fyra stycken och muckade gräl med sex andra som var lika starka. De sprang iväg. En av dem fångade vi, vi tog med honom och band fast honom vid en stolpe och lämnade honom där, och det började bli mörkt. Det var inget som Louis brydde sig om.«

Plötsligt hörde han prasslet av papper. Louis hade blivit färdig, han vände stolen mot honom och sa: »Då så, herr Egters.« »Tillåt mig fråga hur det står till med hälsan«, sa Frits. »Som vanligt«, sa Louis, »som vanligt.« »Nu är det ju bevisat«, sa Frits, »att du inte hyser din själ i en sund kropp. Tydligt en familj med många blodsjukdomar. Beskriv symtomen igen, är du snäll.« »Hur kan jag säga sådana här saker egentligen?« tänkte han. »Varför kan jag inte hejda dem?« »De är redan

kända«, sa Louis. »Händer det någon gång att huvudvärken upphör?« frågade Frits. »Tyvärr inte«, sa Louis, »jag beklagar att jag måste göra er besviken på den punkten.« »När du arbetar, eller läser, eller skriver, då ger sig huvudvärken till känna med full kraft, eller hur?« frågade Frits. »Nu också?« »Ja, så är det, nu också«, sa Louis.

»Så du går alltså under, det går sakta men säkert utför med dig?« frågade Frits. »Är det inte så att du tålmodigt avvaktar slutet?«

»Äsch, i längden blir det långtråkigt, måste jag säga«, sa Louis, och lade långsamt pannan i veck. »När det har pågått i årtal, aldrig annars, då infinner sig tanken« – tonen i hans röst blev plötsligt lättare – »att slutet inte skulle vara så dumt ändå. I det långa loppet, förstår du, börjar man tvivla.«

Frits betraktade Louis ansikte och noterade ögonens matta glans. »Det är som om de hade legat en tid i hett vatten«, tänkte han. Det hade blivit varmt. För andra gången hoppade katten upp i Louis knä, och återigen slog han till den på huvudet. »Han låtsas som om han gör det utan att tänka på det«, tänkte Frits, »men den här gången var det en utstuderad rörelse. Precis med knogarna mot huvudet.« Djuret lämnade inte sin plats omedelbart. Louis förde tillbaka handen ytterligare en bit och slog ännu hårdare. Katten hoppade ner med ett skrik. »Det lät precis som: mor«, sa Frits. De skrattade.

»Tycker du om katter?« frågade Louis. »Gör du?« frågade Frits. »Gör du?« »Nej«, sa Frits, »jag tycker egentligen att det är själlösa djur.« »Verkligen, jag begriper inte«, sa Louis, »hur någon kan hålla sådana djur i sitt hem.«

Det slagna djuret hade krupit in under fällbänken vid dörren. Endast svansen och ett par morrhår stack ut. »Behandla djuren varsamt och skona fåglarna«, skrockade Louis. »En

hund«, fortsatte han, »skulle jag kunna tänka mig.« »Hundar som kan se på en så trofast«, sa Frits, och förvred sina anletsdrag till ett leende, som i nästa stund blev till en gäspning.

»Har jag berättat den där sällsamma historien om hunden i Bloemendaal för dig någon gång?« frågade han. »Nej«, sa Louis och lutade sig framåt. »Det var ett hus i Bloemendaal«, sa Frits. »Ett stort hus, ett herrskapshus. Där bodde en gammal man. Ensam, helt ensam. En vacker dag sa grannarna: Vi har inte sett honom på flera dagar. Du kan ju tänka dig, den ene jagar upp den andre. De går ett varv runt huset. Allt är tyst. Överallt är det stängt, de kan inte ta sig in någonstans.«

»Nej, det är klart«, sa Louis.

»De tillkallar polisen«, fortsatte Frits. »Två kriminalpoliserna anländer till platsen. De slår in en fönsterruta, drar upp låset och kliver försiktigt in i huset. Allt är tyst. Helt tyst, inte ett ljud hörs i huset. Den tjocka, mjuka hallmattan leder dem in i huset. Efter en stund kommer de fram till en trappa. Och på det första trappsteget står, snyggt och prydligt, ett huvud tillhörande en gammal man och tittar på dem. De blir fullkomligt vettskrämda och drar sina revolverar, ser på huvudet och går vidare.« Han gjorde en paus. »Ja, fortsatt«, sa Louis.

»Lite längre upp i trappan hittar de en arm, och på trappavsatsen ligger en halv fot«, fortsatte Frits. »På två andra ställen hittar de andra kroppsdelar. Oerhört försiktigt går de vidare och letar igenom övervåningen. Och till slut hör de ett fruktansvärt skrik, som om någon långsamt skar någon i bitar. De går in i ett litet sovrum. På golvet, bredvid sängen, bland sönderrivna nattkläder, ligger de resterande delarna. Och i hörnet sitter en stor, svart hund. Vad tycker du?«

»Verkligen bra«, sa Louis långsamt, »verkligt lysande.« »Mannen hade blivit sjuk«, fortsatte Frits, »och jag tror att

hembiträdet just hade åkt på semester en vecka. Då blev han sjuk. Det visade sig vid undersökningen, obduktionen. När han var död hade hunden ingen mat, alla skåp var stängda. Vad återstår då att göra?»

»Jag tycker det är en furstlig historia«, sa Louis. Gång på gång placerade han den ena änden av sin blyertspenna på bordsskivan och tryckte ner tummen och två fingrar längs skaftet tills pennan tippade över. »Den påminner om den där underbara historien om doktorn och de två barnen.« »Hur var den?» frågade Frits.

»Den är väldigt bra«, sa Louis, »och så enkel, inte alls långsökt. En far har en son, en liten pojke, som han brukar lyfta upp i nacken ibland. Han gör det igen och – tick! – en halskota bryts. Död. Doktorn tillkallas, han säger: Barnet är dött, hur kan det komma sig? Det vet jag inte, säger fadern, vi lekte och stojade lite med varandra. Men då måste ni väl ändå ha gjort något särskilt, säger doktorn. Nej, inte alls, säger fadern, jag lyfte bara upp honom, så här; och för att visa hur han burit sig åt fattade han tag om sin lilla dotters nacke och lyfte upp henne också. Tick! Hon bröt också en halskota. Då visste de åtminstone vad det berodde på. Visst är den bra?» De skrattade.

»Hur ser den där ateljén ut egentligen?» frågade Frits. »Vi måste fortsätta prata«, tänkte han, »samtalet får inte tystna igen.« De reste sig upp och gick genom den långsmala hallen. Innan köket gick de in genom den sista dörren till höger och kom in i ett stort rum fullt med målningar, som stod lutade mot väggarna. Mitt i rummet låg fem travar med mappar på golvet. »Vad är det där?» sa han för sig själv och gick fram till en liten pannå som stod på spiselkransen. »Det var något utöver det vanliga«, tänkte han. Målningen föreställde en gammal kvinna sittande vid ett fönster, sedd inifrån ett var-

dagsrum. »Förlamning«, mumlade han. Den avbildade kvinnans ena mungipa hängde ner, underläppen putade ut och tungan stack fram en aning.

Han betraktade det trekantiga hålet i rutan. »Så skarpt, så detaljerat«, tänkte han. »Det är förbluffande.«

»Kommer du?» frågade Louis. Han stod med handen på dörrhandtaget. »Skynda dig«, sa han, »annars kilar någon av katterna in.« På väg genom hallen öppnade han en annan dörr. I ett något mindre rum satt fyra katter på ett bord, var och en med sträckt rygg och svansen lindad runt framtassarna. På spiselkransen lyste en bordslampa utan skärm. »Släck lampan en gång, för att reta dem«, sa Frits. Louis släckte lampan. I mörkret såg åtta gröna ögon på dem. Genom kaminluckans glimmerfönster letade sig ett svagt rött ljus. »Kaminen brinner här inne«, sa Frits. »Det är klart«, sa Louis, »annars fryser de.«

När de var tillbaka i Louis rum drog denne ut fällbänken. »Jag ska gå och lägga mig nu«, sa han, varpå han klädde av sig och kröp ner i sängen i underkläderna. Frits tog en grön vas från fönsterbänken, höll upp den med öppningen mot örat, trummade på glasyren med naglarna och gick och satte sig. Han tittade på klockan. Den var kvart över nio. »Halva kvällen är över«, tänkte han.

Efter några minuters tystnad sa Louis: »Det nog dags att du går nu.« »Jag ber tusen gånger om ursäkt«, sa Frits. »Vi går.« »Släck lamporna«, sa Louis och sträckte fram handen. »Herr Egters, det var mig ett sant nöje.«

»Om vi betraktar det faktiska förhållandet«, sa Frits för sig själv, när han kommit ut, »så kan vi säga: Vi har fortfarande halva kvällen kvar. Det är emellertid en ogrundad föreställning. Kvällen är förlorad, den saken går inte att förändra.«

När han kom hem satt hans far på en stol vid bordet och läste. »Några nyheter?« frågade han på engelska. »Nej, ingenting«, svarade Frits. Det hängde en tjock slöja av piprök i rummet. Vid kaminen hängde hans mors kläder över en stolsrygg. »Ja«, sa han för sig själv, »vi har kommit hem.« Hans far stirrade orörligt rakt framför sig. Hans högra hand vilade på en liten bok. Långsamt vände han blicken mot Frits. »Bara han nu inte säger något«, tänkte denne. Från gårdsrummet hördes då och då, kvävt, ett snyftande läte. »Det är kvävt och otydligt«, sa Frits för sig själv, »det är inte så högt att jag kan höra det. Jag kan inte höra det.« Han tog av sig skorna och strumporna, lade dem bakom kaminen och gick på tå ut ur rummet. I köket borstade han tänderna. Han hörde sin far stöka i vardagsrummet; en stund senare släcktes lampan. Han hörde hur läslampan tändes i sovrummet och en halv minut senare hur den släcktes igen. »Jag har inte gått till sängs så tidigt på flera veckor«, tänkte han. »Herren är vår herde«, sa han högt, och skrattade till så att han måste hosta.

Han studerade sina tänder i rakspegeln, samtidigt som han höll andan för att spegeln inte skulle bli immig. Sedan gick han till sitt sovrum, där han stängde fönstret, som stått på glänt, drog för gardinerna och klädde av sig. Underkläderna tog han också av sig, för att därefter betrakta sig själv, naken, i spegeln som han tagit ner från väggen och ställt på golvet mot ett bordsben. Han ändrade belysningen genom att böja skrivbordslampan uppåt och vrida om lampskärmen ett kvarts varv. Efter den här granskningen placerade han spegeln på så vis att han, efter att ha tagit några steg bakåt, kunde se hela sin kropp.

Därefter tog han spegeln i handen och gick ut i hallen. Han huttrade. Utan att ge ett ljud ifrån sig tryckte han på ström-

brytaren till lampan och vände blicken mot regeln på dörren till trapphuset. »Den är låst«, mumlade han, lyfter ner den tunga hallspegeln från spiken och ställde den mot dörren.

Han tog några steg bakåt, gick fram och justerade spegeln igen, gång på gång, tills den stod rätt. När han kunde urskilja hela sin gestalt, drog han in magen och höll upp den lilla spegeln i vänsterhanden så att han först kunde se sin helfigur från sidan och sedan bakifrån. Sedan hängde han tillbaka den stora spegeln på väggen, varpå han släckte lampan och återvände till sitt sovrum. »Ett misslyckande«, mumlade han lågt, »ett fullständigt misslyckande. Hur är det möjligt? En fullkomligt bortkastad dag. Halleluja.« När han yttrade det sista ordet iakttog han läpparnas rörelser i den lilla spegeln, samtidigt som han hängde tillbaka den bredvid dörren. Efter att ha tagit på sig underkläderna igen, kröp han ner i sängen och somnade snabbt.

Han vandrade på en stig genom en skog. »Dumt att jag inte tog på mig några skor«, sa han till två damer, som gick på var sida om honom. Han var barfota, och kvistarna och de vassa stenarna på den smala skogsstigen gjorde att han måste gå försiktigt. »En underbar sommar«, sa en av damerna. »Det är frågan«, svarade han, »det är inte ens alldeles säkert att det är sommar. Se bara på den där boken.« Han pekade på ett tjockt bokträd som, trots att träden runt omkring grönskade, stod i gul och brun höstdräkt. »Hur är det möjligt«, tänkte han, »hur kan man förklara det?«

En stund senare befann de sig i ett myllrande stadskvarter och gick uppför trapporna i ett högt hyreshus. Väl uppe möttes de av en svartklädd dam med grått hår. Medan värdinnan höll upp te, presenterade han sig för de närvarande. Efter att ha skakat hand med två gamla damer, gick han fram till

en divan. På den satt tre unga män tillbakalutade. Två av dem var klädda i svart kvällskostym; den tredje hade på sig en grå overall. När han kom närmare såg han att de två svartklädda männen hade mjölkvita huvuden, som om de vore gjorda av kalk eller gips; deras ansikten var orörliga och deras ögon stirrade uttryckslost mot taket. Även deras händer var av samma stenaktiga beskaffenhet, som lämnade korniga spår efter sig på divanklädseln.

»Det finns ingen utväg«, tänkte han och tryckte deras händer, som de långsamt höjt mot honom. Efteråt föll deras armar tillbaka som trästockar. De rörde inte på kroppen.

Därefter stod han framför den tredje personen. »Han är stor som ett åttaårigt barn«, tänkte han, »men hur kommer det sig att huvudet ser så hemskt ut?« Huvudet var nästan lika stort som kroppen och tillplattat upptill. Det var också vitt, format av samma kalkliknande material. »Den där halsen, fruktansvärt«, tänkte han. Huvudet började vingla på en hals som var lika smal som en dammsugarslang. Ögonen, runda och utstickande, rörde sig oberoende av varandra, i olika riktningar. När Frits sträckte fram handen, höjde varelsen sin högra arm. Det fanns ingen hand på den, i stället satt där en svart kräftklo. »Hjälp!« tänkte Frits. »Var är räddningen? Vad ska jag ta mig till?« Han vaknade, badande i svett. »Hörde jag en duns?« tänkte han. »Nej, det var ingenting«, sa han för sig själv. Han klev upp, gick ut i köket och drack lite vatten. Klockan var halv två. Han stod orörlig ett tag och lyssnade på tystnaden, sedan kröp han snabbt ner under täcket igen. Efter bara några ögonblick somnade han på nytt.

2.

NÄSTA dag cyklade han klockan halv fem på eftermiddagen hem från kontoret där han arbetade. Vädret hade slagit om: molntäcken drev i stadig fart över himlen, då och då föll några enstaka regndroppar och söderifrån blåste en måttlig, mild vind. Långsamt, med huvudet en aning på sned, tog han sig fram genom trafikvimlet.

»Om någon av de där bilförarna begår ett misstag«, tänkte han, »och jag blir ihjälkörd, så kommer dödsbudet att orsaka stor sorg där hemma, bedrövelse. Hade jag nu inga föräldrar, så skulle det vara en oerhört tråkig nyhet för släkten. Men hade jag inga släktingar, vem skulle då bry sig om det? Vem?« Han kände hur det smärtade i bröstet och hans ögon fylldes av tårar. Han vände blicken bakåt. »Bakljuset lyser«, sa han för sig själv. Det började skymma.

»När jag är hemma kommer min far att fråga om det hänt något i dag«, tänkte han. Under tiden hade han kommit fram till den breda affärgatan i närheten av huset där han bodde. Mängder av fotgängare skyndade fram på trottoarerna.

»De är på väg hem, precis som jag«, tänkte han. »På morgnarna åker de dit, på kvällarna åker de hem. Tänk om alla samtidigt stannade hemma en morgon. Någon familjemedlem fick ringa upp och säga att de fått influensa.« »Nej«, tänkte han, »alla kan inte drabbas av influensa, det skulle verka suspekt. Fyra olika sjukdomar som de får fördela sinsemellan som förståndet anbefaller dem. De kan sitta hemma vid kaminen, klädda i morgonrocken, och läsa en bok. Äta råkor till lunchsmörgåsen. Kött, potatis och fältsallat till kvällsmat; risgryns-